

Indhold

Forord	11
Hvor går det hurtigt!	19
Stol på, at det vil lysne	22
Det går aldrig over	24
Et enkelt menneskes betydning	26
Modet til at blive stående	28
Det er godt nok, som det er	30
Den mentale væskebalance	32
Vi må ses engang	34
Hvor mine egne ressourcer slipper op	36
At vide, hvor man er	38
De fine rodtråde	40
Tale uden afbrydelser	42
Vov at spørge hvorfor	44
Omsorg er langtidsvirkende	46
Årets ord	48

Amatøernes tidsalder	50
Forsigtigt spørge sig frem	52
Ikke rastløs, men hurtig	54
Begynd, hvor du er	56
Parat til at møde dagen	58
Retten til at ændre sig	60
Sammenhed	62
Tillid er en skabende kraft	64
Lad livet komme i vejen	66
Mødet til at vende tilbage	68
Jeg vil gerne skrive en bog!	70
Drøm fremtiden frem	72
Tid for særlingene	75
Små lapper af håb	77
Afskydningsrampen i Herkulesgatan	79
Mødes under stjernehimlen	81
Har nogen gjort noget rigtigt?	83
De sidste entusiaster	85
Ved Krebsens vendekreds	87
Gammelheder	90
Kramme og forenkle	92
Den vanskeligste fred	95
Hele vejen hjem	97
En indre, uforstyrret verden	99
At svæve mellem himmel og jord	101
På vej mod det, vi længes efter	103
Termostat eller termometer?	105
De, der ikke kom tilbage	107
Vejen hjem er blevet kortere	109
Hvad er din melodi?	111
Til dem, det kunne have været	113

Den bedste måde at blive rig på	115
Museskridt mod en mere retfærdig verden	117
Stillelegen begynder nu	119
Hverdagens tyranni findes ikke	121
Hvis ikke nu, hvornår så?	123
Visdommens nationalpark	125
Den hellige rødkælk	128
Timer hinsides al tid	130
Evnen til at være hvem som helst	132
Vi bier en tid	134
Hvad kæmper du med?	136
Så er der mad!	138
Selskab er forvandlende	140
Ophængt og nedkørt	142
Livet er lokalt	144
De, der taler mindst	146
Jeg ville bare høre din stemme	148
Nu lysner det	150
For den gavmilde bliver verden bare større	152
En hyldest til det unyttige	155
Vi drømmer om det, vi allerede har	157
En kærlig bekymring	159
En dyb indånding	161
Det er fred, vi har brug for	163

Forord

Jeg har siddet mange tidlige morgener og skrevet på dette forord. Måske er det, fordi jeg er mørkeræd, eller bare fordi jeg er morgenfrisk – i hvert fald er daggrøet min bedste tid på dagen.

Sådan har det været i mange år. Skiftet fra mørke til lys har sat sig i min krop. Og i sjælen, hvor den end sidder. Jeg suger morgenlyset til mig med øjnene, som var det en forsyning af nødproviant. Og det er det måske også på en måde? For der er noget dybt håbefuldt i at være med ved overgangen mellem nat og dag, følge lysets gradvise, næsten umærkelige sejr over det sorte. Det er umuligt at sige, præcist hvornår det sker. En app på min telefon angiver tiden for solopgangen på minuttet, men sådan ser virkeligheden ikke rigtigt ud. Overgangen bliver barmhjertigt trukket ud.

I mange af teksterne fra mine seneste år som klummeskriver i Göteborgs-Posten er der tre fremtrædende ele-

menter: Lyset. Håbet. Muligheden. Ikke altid nævnt ved navn, men alligevel til stede. Jeg søger dem i verden og i menneskene, i de dagligdags ting, detaljer og rutiner, der former vores liv. Jeg har et motto for alt, hvad jeg skriver: At tale oprigtigt om livet og altid forsøge at tilføre en lille smule håb. Aldrig det ene uden det andet. Oprigtigheden og håbet er hinandens forudsætninger og er begge en del af skribentens ansvar. Jeg forsøger at tænke på det i hver tekst, der forlader mit arbejdsværelse.

Måske bliver det mest tydeligt i Göteborgs-Posten, som jeg har skrevet til i mere end 20 år. At skrive for en så bred og mangfoldig gruppe læsere er en udfordring, for man ved aldrig, hvor teksten lander; man ved ikke, hvordan læserens liv ser ud, når teksten bliver læst. Netop dér udfordres jeg mest, netop dér finder jeg min opgave særligt betydningsfuld: At mødes i tilværelsens mørke, og hvis det er muligt: sætte ord på det svære og sammen tro på, at det vil lysne. Engang imellem tænker jeg, at det er håbet, der er min arbejdsgiver, og lyset, jeg er ansvarlig overfor.

Morgengryets smukkeste navn må være morgenrøden. Der er noget undseligt over det. Det er ikke af og på, snarere en taktfuld forandring af situationen, så forsigtig, at man kan tage den til sig. Og måske er det sådan, man må tage imod troen på det godes sejr: i små portioner. Lyset, håbet og muligheden er så stærke kræfter, at hvis man får dem i for store doser, kan det blive for overvældende.

I Bibelens bønnebog, Salmernes Bog, tales der poetisk om netop morgenrøden, men man fornemmer også, at længslen efter den har en mørk baggrund. Udtryk som ”Jeg vil vække morgenrøden” vidner om, at natten ikke

har været den gode søvns, men en nat fyldt med uro og bekymring. Man vil ruske liv i alt det, der kan vende situationen, og den virkning har morgengryet. De problemer, der i nattens mørkeste timer blev oplevet som monumentale, får i de første strålers lys ofte andre proportioner. Lyset har en evne til at genoprette det, der er blevet forvredet i mørket. Problemerne forsvinder ikke, når det lysner, det ville være en urimelig forventning, men de får deres naturlige størrelse tilbage.

I en anden af Bibelens salmer har morgenrøden vinger, som om man kunne flyve med den og lande et sted, hvor problemerne er blevet løst. Det er jo desværre ikke muligt, men sprogbrugen antyder noget, der er muligt: at mærke lysets bærekraft.

Hver dag året rundt tager jeg min kaffekop og sætter mig nogle minutter i mørket i lænestolen i mit arbejds-værelse. Det er en øvelse i ikke at flygte fra mørket. Forandringerne i solopgangen gennem et solhverv betyder, at jeg nogle gange kun har mørke og andre gange kun lys, når min dag begynder, men det meste af året kan jeg møde og følge morgengryet. Enhver sådan morgen er en forkyndelse. Et statement. Den forkynder og fastslår, at i den kamp taber mørket altid. Hver gang. Da vores verden blev til, var mørket først på banen. Derefter kom lyset, og mørket blev berøvet sin magt. Hver solopgang er et ekko af sejren. Hver morgen viser lyset, hvor skabet skal stå.

Næsten alle mine tekster er skrevet i disse morgen-timer. I en venten på lyset. Dele af året er fuglene hjemme hos os i gang før solen, andre morgener er der helt stille, undtagen vinden, der bevæger sig gennem kronen på den gamle elm.

Alle, der siger, at mørket ikke er noget i sig selv, at det kun er mangel på lys, har selvfølgelig ret. Og så alligevel: Det menneske, der i en periode af livet har oplevet Mørket med stort M, et mørke, der er svøbt i vrangforestillinger og frygt og ensomhed – det menneske ved, at mørket kan være meget virkeligt.

Titlen på denne samling tekster er hentet fra en klumme, der er blevet en af mine mest læste og delte nogensinde. Den handler om at gå ind i mørket og stole på, at det vil lysne. Går man uden om mørket, er det der stadigvæk, selv efter de længste omveje. Lukker man øjnene, synes mørket bare dybere, når man åbner dem igen.

Vi må gå ind i mørket og tro på, at det vil lysne.

Det er meget få af os i stand til på egen hånd. Og det behøver vi heller ikke. Vi kan gøre det sammen, vi kan blive hinandens lys, hinandens håb. For påfaldende ofte er håbet forankret uden for os selv. Det manifesterer sig i nærværet af nogen, der netop nu står lidt mere fast på jorden og lader mig dele pladsen for en tid. Sådant er håbet, et sted at stå, når alt andet er blæst væk. Her kan vi uden de store armbevægelser være hinanden til stor hjælp. Bare ved at dele det sted, hvor vi selv står. Det er også det, jeg ser som en af mine vigtigste opgaver, når jeg skriver klummer – at sætte ord på det sted og sige: Her kan du hvile dig lidt.

Det er også blevet min og min kone, Lottas, fælles opgave. Vores erfaring med at leve med uhelbredeligt syge børn og siden miste dem er med årene blevet smeltet om og omformet til et fundament, der undertiden kan rumme flere end os selv. Unge par, som netop nu går gennem et lignende mareridt, kontakter os og spørger,

om vi kan mødes. Det siger vi ja til, hvis vi overhovedet kan. Og det bliver så tydeligt, at det ikke er ordene, der er vores bidrag. Det er stedet. Kvadratmeterne i vores køkken, dampen fra kaffemaskinen og kludetæppet under os. Det, vi har at give, er, at vi fortsat er i live og på den måde fortæller, at livet kan blive godt igen, også efter tab, man troede ville fjerne glæden ved livet for altid.

I det seneste år har jeg ventet på at få foretaget en rygoperation. En ting, som jeg har lært gennem ventetidens rygøvelser og funktionstræning er, at man kan lindre smerten fra en uoprettelig skade ved at styrke de muskler, der omgiver den. Skaden forsvinder ikke, men de omgivende muskler minimerer effekterne af den ved at kompensere for og, i et vist omfang, eliminere smerten. Skaden er der fortsat, men det er de støttende omgivelser også. Og de omgivelser har jeg forsøgt at sætte fokus på i mange af disse tekster, den gode vilje hos medmennesker, naturens trøst, bønnens mulighed, at fokusere på det, der faktisk er, i stedet for på det, der mangler.

Sådan ser jeg på håbet. Håb er det, der gør det muligt at leve uden en løsning, når jeg er omgivet af gode kræfter, tanker, blikke og sammenhænge. Sammenhænge, der byder mig indenfor med alt det, jeg kæmper med. I forløjtheden og kækheden bliver man endnu mere ensom. Men i hverdagens små iagttagelser, hvor man kan genkende sig selv i andre, oplever man en bærekraft, som man ikke selv besidder – og aldrig kan skabe på egen hånd. Det er derfor, det hedder, at man *kender* sig selv igen, ikke at man *tænker* sig selv igen.

Pointen med klummen som genre er ikke at udbrede sig om de store spørgsmål, men at mejsle de små detaljer

frem, der vækker det fælles menneskelige, at skrive om tilsyneladende ubetydelige ting og vaner og særheder, der kunne være hentet hvor som helst. Hjemme hos mig eller hos dig. For det er netop de iagttagelser, der kan fungere som de små, indre muskler omkring en skade. Det får ikke problemet til at forsvinde, men kan gøre det muligt at leve med det, måske endda leve rigtig godt.

Påfaldende ofte kommer lyset ind i tilværelsen netop sådan, i en mikroskopisk kort følelse af genkendelse, at *føle sig hjemme*. Det er det, der driver mig, at forsøge at skrive så nænsomt som morgenrøden om så stærke kræfter som tro og kærlighed, skrive i bevidstheden om, at vi alle er skrøbelige, skrive om lyset med samme forsigtighed, som morgenen besejrer natten med. Min ambition er at vække troen på, at vi kan skænke hinanden lys og håb og muligheder. Det er måske den helt enkle mening med apostlen Johannes' ord om at vandre i lyset? En måde at gå livsvejen på, en livsstil. Ikke kun ved at trække det frem, der ikke tåler dagens lys, men også ved at dele det, man kæmper med. Og det store forbillede for Johannes og os er Jesus. Som han er i lyset, kan vi også være det.

Derfor er det også logisk, at selve gudslængslen i Salmernes Bog beskrives som en længsel efter morgengryet.

Min sjæl venter på Herren
mere end vægterne på morgen,
end vægterne på morgen. (Salme 130,6)

Og denne tidlige morgen lader jeg blikket søge bjergene bag Bönered. Det er bælgmørkt og endnu en times tid

til, at det begynder at lysne. Hvis din tilværelse lige nu mest af alt føles som en ulvetime, vil jeg gerne vække morgenrøden i dig, nænsomt hviske: Stol på, at det vil lysne. Fornægt ikke mørket, men ringeagt heller ikke kraften i lyset.

Säve, den 29. marts 2019.